

CYNGOR BWRDESITREF SIOL RHONDDA CYNON TAF
GRŴP LLYWRIO'R CABINET AT FATEIRON Y GYMRAEG
ADRODDIAD CYFARWYDDWR ADDSYG A DYSGU GYDOL OES

Awduron: Wendy Edwards, Pennaeth Addysg yn y Gymuned (01443 744111)
Steffan Gealy, Rheolwr Gwasanaethau Cymraeg (01443 744079)

YMGYNGHORIAD AELODAU'R FFORWM IAITH O RAN STRATEGAETH
HYBU'R GYMRAEG CYNGOR RHONDDA CYNON TAF

1. Diben yr adroddiad

- 1.1 Diben yr adroddiad yw rhoi'r manylion i'r Pwyllgor am ganlyniadau'r ymgynghoriad gydag aelodau'r Fforwm Iaith o ran Strategaeth Hybu'r Gymraeg.

2. Agymhellion

Dyma'r argymhellion i Aelodau o'r Pwyllgor

- 2.1 Pwyso a mesur cynnwys yr adroddiad;
- 2.2 Trafod adborth a ddarparwyd gan Fforwm Iaith;
- 2.3 Penderfynu a ddylid derbyn argymhellion y Fforwm Iaith o ran y strategaeth ddrafft cyn cyfeirio'r strategaeth drafft i'w ystyried gan y Cabinet.

3. Cefnidr

- 3.1 Mae'n ofynnol i'r Cyngor, o dan safon 145 ei Hysbysiad Cydymffurfio a gyhoeddwyd o dan Adran 44 Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011 i baratoi Strategaeth 5 Mlynedd i hybu a hwyluso'r defnydd o'r Gymraeg yn y fwrdeistref sirol ac i gyhoeddi'r strategaeth ar y wefan y Cyngor erbyn 30^{ain} Hydref 2016. Rhaid i'r strategaeth gynnwys:

- targed (yn nhermau canran y siaradwyr yn y sir) ar gyfer cynyddu neu gynnal nifer y siaradwyr Cymraeg yn eich ardal erbyn diwedd y cyfnod o 5 mlynedd o dan sylw, a
  - Datganiad sy'n esbonio sut yr ydych yn bwriadu cyrraedd y targed hwnnw.
- 3.2 Rhaid i'r Cyngor adolygu'r strategaeth a chyhoeddi fersiwn ddiwygiedig ohoni ar ei wefan o fewn 5 mlynedd i ddyddiad cyhoeddi'r strategaeth.
- 3.3 Ers cyhoeddi'r Hysbysiad Cydymffurfio ar 30^{ain} Medi 2015 (fel y'i diwygiwyd ym mis Medi 2016), mae Llywodraeth Cymru wedi datblygu, ac yn ymgynghori ar ei strategaeth ddrafft ei hun *Miliwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050*. Os yw'r strategaeth hon yn cael ei chymeradwyo gan Lywodraeth Cymru yn ei ffurf bresennol, bydd gofyn i Gynghorau nodi targedau heriol er mwyn cyfrannu at y weledigaeth uchelgeisiol o feithrin miliwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050. Rhaid ystyried y cyd-destun cenedlaethol wrth i'r Cyngor ystyried ei strategaeth ei hun ar gyfer hybu a hwyluso'r Gymraeg yn Rhondda Cynon Taf.
- 3.4 Mewn cyfarfod a gynhaliwyd ar 10^{fed} Hydref 2016 penderfynodd y Pwyllgor i gyflwyno'r Strategaeth Hybu gerbron Fforwm Iaith y sir gan ei bod yn nodi targedau ar gyfer y sefydliadau sy'n aelodau o'r Fforwm yn ogystal â thargedau sy'n benodol i'r Cyngor. Fel y cyfryw, teimlwyd y dylai pob sefydliad gael y cyfle i nodi a yw'r targedau a bennwyd ar eu cyfer yn realistig neu a fyddai angen cymorth ychwanegol er mwyn eu cyflawni.

4. Adborth ac Argymhelion y Fforwm Iaith

- 4.1 Cynhaliwyd cyfarfod o'r Fforwm Iaith ar 4^{ydd} Tachwedd 2016. Yr unig bynciau dan hystyriaeth oedd y Strategaeth Hybu drafft a'r Cynllun Strategol y Gymraeg mewn Addysg. Mae adborth llawn Cadeirydd y Fforwm Iaith yn Atodiad 1.
- 4.2 Yn sgil natur annatod y dogfennau uchod cydnabuwyd y dylai targedau'r Cynllun Strategol y Gymraeg mewn Addysg fod yn gyson â'r targedau a'r camau gweithredu sy'n ymwneud â darpariaeth addysg a blynyddoedd cynnar y Strategaeth Hybu os yw'r strategaeth honno am gyflawni ei nod o gynyddu nifer y siaradwyr Cymraeg yn y fwrdeistref sirol dros y pum mlynedd nesaf a thu hwnt.

- 4.3 Yn gyffredinol, er bod aelodau o'r Fforwm Iaith yn croesawu'r ffaith bod y strategaeth ddrafft wedi'i pharatoi, roedd pryder bod y strategaeth ar ei ffurf bresennol gosod cyfrifoldeb ar sefydliadau eraill ar gyfer cyflawni nifer o'r targedau tra bod y cyfrifoldeb am weithredu'r strategaeth, o safbwynt cyfreithiol, yn gorwedd yn gyfan gwbl gyda'r Cyngor. Nodwyd hefyd, tra byddai'r Cyngor yn atebol i'r Comisiynydd Iaith am gyflawni'r targedau a amlinellir yn y strategaeth, fyddai'r Cyngor ddim yn gallu dylanwadu ar berfformiad partneriaid oni bai ei fod wedi tynnu Cytundeb Lefel Gwasanaeth gyda'r sefydliadau ar gyfer darparu (a chyllido) targedau penodol, yn enwedig y rhai sy'n ychwanegol at yr hyn y maen nhw'n cael eu hariannu ar hyn o bryd i'w cyflenwi.
- 4.4 Cynhaliwyd trafodaeth fanwl rhwng aelodau ac argymhellwyd y dylai'r strategaeth gael ei rhannu'n ddwy ran er mwyn pennu meysydd amlwg o ran cyfrifoldeb ac atebolrwydd
- Dylai rhan 1 nodi beth mae'r Cyngor yn gyfrifol am ei ddarparu a / neu'i hwyluso;
  - Dylai Rhan 2 nodi pa sefydliadau eraill sydd eisoes yn cael eu hariannu i ddarparu a pha dargedau y mae'n ofynnol iddynt fwrw o dan eu contractau cyfredol.
- 4.5 Bydd angen ystyried mynd i'r afael ag unrhyw fylchau amlwg yn y ddarpariaeth er mwyn cyrraedd y targed cyffredinol a bennwyd o ran cynyddu nifer y siaradwyr Cymraeg o fewn y 5 mlynedd nesaf a bod gwasanaethau priodol o du'r Cyngor yn dod i benderfyniad ar gomisiynu partneriaid allanol i lenwi'r bylchau hynny.
- 4.6 Nododd aelodau'r Fforwm Iaith eu parodrwydd i weithio gyda'r Cyngor i fwrw targedau'r strategaeth ddrafft ond nodwyd bod diffyg capasiti yn fater i bawb.

5. Casgliad

- 5.1 Mae'r Fforwm Iaith yn cydnabod bod swyddogaeth bwysig iawn gyda nhw o ran datblygu'r Gymraeg yn y fwrdeistref sirol. Mae'r rhan fwyaf o'r sefydliadau sy'n aelodau wedi bod yn rhan o'r gwaith yma am ddegawdau ac mae hanes rhagorol gyda nhw o ran darparu gwasanaethau Cymraeg. Fodd bynnag, roedd yr aelodau yn bryderus bod y strategaeth ddrafft yn ymddangos ei bod yn gosod cyfrifoldeb arnyn nhw sy'n mynd y tu hwnt i'w cylch gorchwyl a'u gallu a byddai hyn hefyd yn bosibl yn rhoi'r Cyngor mewn sefyllfa fregus o orfod adrodd ar ganlyniadau tu hwnt ei reolaeth.

- 5.2 Mae'r argymhellion a amlygwyd uchod wedi'u cynllunio i egluro cyfrifoldebau'r Cyngor o ran gweithredu'r Strategaeth Hybu a chydabod cyfraniad aelodau'r Fforwm Iaith at y deilliannau cyffredinol o dan eu cyfundrefnau cyllido presennol. Dylai'r argymhellion hefyd wneud pethau'n haws i'r Cyngor o ran nodi unrhyw ddiffyg yn y ddarpariaeth o ran y nod cyffredinol o gynyddu canran y siaradwyr Cymraeg yn y fwrdeistref sirol dros y 5 mlynedd nesaf.

Atodiad 1 Adborth llawn Cadeirydd y Fforwm Iaith